

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר / נכתב ונערך ע"י הרב ראובן גולן

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:
רחובות - ההנהגה 56/5
טל' - 08-9744220
דוא"ל להערות והצטרפות
לקבלת העלון מדי שבוע:
rg5740@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת יוכבד אביגיל בת מרים אבשקר ע"ה ע"י משפ' חנוך, צנעני, אבשקר הי"ו
גליון 231 אלול תשע"ז

פרשת כי תצא

מדוע נער ירושלמי לעולם לא יהא סורר ומורה?

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא, יח)

בתוספתא (נגעים ו, ב) אמרו שאין בן סורר ומורה בירושלים. וביאר המשך חכמה, שהנה בירושלים היה מצוי בשר רב של קדשים כגון תורה ושלמים, והיו תושבים רבים משתתפים באכילתו כדי שלא יבוא לידי נותר, וכן היו שותים הרבה יין של מעשר שני, ולכן לא היה חטא במה שהיה הנער בא לידי מידה זו של זולל וסובא, כי לא בא לו הדבר מטבעו הרע אלא מחמת בשר ויין של מצוה.

האם בבנות יש דין "סורר ומורה"?

"בן סורר ומורה" (שם)

יש לעיין האם בבת יש דין של "סורר ומורה". וכבר נתבאר דין זה במסכת סנהדרין (טז, ב) "אמר ר' שמעון בדין הוא שתהא בת ראויה להיות כבן סורר שהכל מצויין אצלה בעבירה, אלא גזירת הכתוב היא בן ולא בת". ופירש"י "כשהיא זוללה וסובאה בקטנותה סופה כשלא תמצא לימודה עומדת בפרשת דרכים ומרגלת הבריות לעבירה".

ונתבאר ברמב"ם (הלכות ממרים ז, יא) ובחינוך (מצוה רמ"ח) שהטעם הוא משום שאשה אין דרכה להימשך באכילה ושתיה כאיש נועייש ברב"ז ובלח"מ שהקשו שגזירת הכתוב היא ומדוע נתן הרמב"ם טעם בדרך. וכעין זה כתב המאירי (שם) "הבת אינה נדונית בדין סורר ומורה כלל, שלא הקפידה תורה אלא על מי שדרכו להמשך אחר תאוותיו ולהשתקע בהן ואין זה בבת אלא בבן".

אל תשכח את האלוף

"וכי יהיה באיש חטא" (כא, כב)

בדגל מחנה אפרים (ליקוטים לפר' דברים) כתב בשם הבעל שם טוב זיע"א, שהאות א' שבמילה ח' אינה ניכרת בהברה, ונשמע כאילו אומר "חט" בלא א', והוא לפי שהחוטא בשעה שרוצה לעבור עבירה שוכח את אלופו של עולם. וזה מכבר פירשתי לאור זאת את דברי הרמ"א בהלכות ראש השנה (סי' תקפ"ג סע' ב') שיש מדקדקים שלא לאכול אגוזים, כי אגוז בגימטריא חטא. שכידוע מקשים שאגוז הוא בגימטריא י' וחטא מנינו י"ח. ורגילים לומר דהיינו עם הכולל. ברם, לדברי הבעש"ט הרי זה כמין חומר, כי החוטא שוכח את אלופו של עולם ולכן האות א' מסתלקת ונשאר רק 'חט' שהוא בגימטריא אגוז. ובמסכת יומא (פו, א) אמרו "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו". ופירש רבינו יוסף חיים זיע"א בספר 'בן יהוידע' מה נקטו לשון "על ידו", כי הגה ברא הקב"ה ביד י"ז פרקים עד הכתף לרמוז שצריך האדם לעשות בידו טוב שהוא בגימטריא יז, אך החוטא נהפך אצלו מספר 'טוב' למספר 'חט' שהוא גם כן מספר יז. ולכן אמרו "המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו", כלומר שמספר פרקי ידו יהיו צירוף אותיות טוב ולא חט.

ג. ויש להוסיף דברי אחד מבעלי המוסר, שהעולם נזהרים מאכילת אגוז שהוא בגימטריא 'חטא', אך צריך לא לשכוח שגם חטא הוא בגימטריא 'חטא' ויש להזהר ממנו לא פחות... [כי לפעמים שמים לב ל'עניינים' ולסגולות ולא לעיקרי המצוות וההלכה].

האדם בוחר לפני לידתו האם יהיה יפה או

מכוער, וכן גבוה או נמוך

"וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה" (כא, ב)

בספרי (פיסקא ריא') דרשו "יפת תואר. אין לי אלא בזמן שהיא נאה, מנין אפילו כעורה? תלמוד לומר וחשקת בה, אף על פי שאינה יפת תואר". וכן דרשו במסכת קידושין (כב, א) "וחשקת- אף על פי שאינה נאה", ופירש"י "בחשקו תלה הכתוב ואפילו אינה נאה" וכתב המלבי"ם, "החשק הוא בלא טעם, שלפעמים יחשק בכעורה ובעלת מום, ואמרו שהחשק אין לו ענינים".

והקשה האור החיים הקד' "וזה מן התימיה, למה יאמר יפת תואר ויצטרך לרבות כעורה, היה לו לומר וראית "אשת" ולא יכתוב לא יפת תואר ולא וחשקת?". והאבן עזרא נשמר מקושיא זו, ופירש "יפת תואר- בעיניו", כלומר ש"יפת תואר" שהזכיר הכתוב אינה דוקא אשה יפת מראה אלא אף כעורה, כיון שמכל מקום מוצאת היא חן בעיניו. וניתכן שלכן נאמר "יפת תואר" בכתוב חסר, ללמד שלפי האמת אין תוארה נאה אלא רק בעיניו".

ב. והגרא בפירושו למשלי (לא, ל) ביאר בדרך זו את הפסוק "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל". כי לכאורה יש להבין מה ההבדל בין חן ליופי, ובין שקר להבל? אלא ש"חן" נאמר על דבר שמוצא חן בעיני האדם למרות שלפי האמת איננו יפה, וכמו שאמרו (סוטה מז, א) "חן מקום על יושביו, חן אשה על בעלה", ופירש"י "חן מקום על יושביו- ואפילו הוא רע נראה להם טוב. חן האשה תמיד על בעלה, ואפילו היא מכוערת נושאת חן בעיניו". ולכן נאמר "שקר החן", כי החן איננו יופי אמיתי, ומה שאינו אמת הוא שקר. אך "יופי" הוא דבר שיפה באמת, ועליו אי אפשר לומר "שקר", ואף על פי כן לימדנו שלמה המלך ש"הבל היופי", כלומר שיופי ללא יראת שמים הוא שווא והבל, ואין שבח אלא ל"אשה יראת ה' היא תתהלל".

ג. וזאת למודעי כי חן זה הוא הסימן לכך שזהו זיווגו האמיתי של האדם, וכפי שכתב ר' צדוק הכהן מלובלין ב'דברי סופרים' (אות ג'), "כל הקנינים של האדם שייכים לו בשורשו, וכמו שאמרו (סוטה ב, א) שמכריון קודם היצירה בת פלוני לפלוני וכן שדה פלונית לפלוני. ועל כך אמרו חן אשה על בעלה, וכן מקח על מקחו, שזהו הסימן שהוא זיווג ומקח השייך לו, כאשר יש לו חן בעיניו והוא חושק בו דוקא. ועל כן אין טעם בחשק ורצון [כלומר שאי אפשר להבין מדוע אדם בוחר בדבר שבעיניו אחרים אינו מוצא חן כל כך], כי אדם חושק בשייך לו ויש לו חן בעיניו יותר מדבר אחר המשובח ממנו".

ד. ויש בנות טעם לצייץ בענין זה של כיעור ויופי את דבריו הפלאיים של המקובל רבי אברהם אזולאי [נסבו של מרן החיד"א] בעל 'החסד לאברהם' (מעין רביעי נהר יא'), "שהאדם בעצמו בוחר לפני לידתו האם יהיה יפה או מכוער, וזו לשונו, "בשעת יצירת הולד אומר הקב"ה למלאך הממונה על אוצר הצלמים להוילך לשם את הנפש, כדי שתבחר לה צלם כרצונה, ארוך או קצר, שלם או בעל מום, חלש או גיבור, יפה או מכוער וכיוצא בו. ואומר לה, דעי שהעולם שאת הולכת בוה נקרא חיי שקר, ואחר התחיה נקרא חיי עולם, וכל מי שהוא ארוך מבני דורו יהיה היותר קצר, ומבני דורו אחר התחיה. וכן בענין עני ועשיר, חלש או גיבור, יפה ומכוער וכל כיוצא בזה. והבחירה נתונה בידו ויש מי שבוחר במוקדם ולא במאוחר (היינו שבוחר להיות עשיר או יפה בעולם הזה ולא בעולם הבא), ויש מי שבוחר במאוחר שהוא זמן ארוך, ויש מי שאין דעתו לבחור אלא להיות בינוני במוקדם ובמאוחר. ולפי זה אין שום אדם יכול להתרעם מבוראו למה חבירו יפה והוא מכוער וכיוצא בזה, כי הכל תלוי בבחירתו". ועיין שם שהארץ עוד בזה בראיות ודברים נפלאים.

שרה זוהרה בת דוד גדסי ע"ה
מנס זץ בן יוסף ולאח ז"ל
רחמים בן פריחה ואזנה ז"ל

סוליקה בת רחל ע"ה ע"י נכדה ר' יאיר הי"ו
אליהו בן עישה תורג'מן ז"ל
סעידה בת נעימה עבדו ע"ה

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאוה בת תאג'ה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרה ע"ה

הגר"ח קניבסקי שלח בטעות את המקור במכילתא לזוג שעמדו להתגרש...

"וכתב לה ספר כריתות וגו', והלכה והיתה לאיש אחר" (כד, א-ב)

בבטאון 'קול ברמה' (גיליון 305) הובא מעשה ברב שהגיע אליו מכתב ובו שאלה בענין שידוך. הרב בדק את הענין וסבר שהשידוך אינו טוב והשיב בשלילה. כמו כן הגיעה אליו שאלה בענין עסק מסוים והרב השיב 'ברכה והצלחה'. והנה במקום להכניס למעטפה של השאלה בענין השידוך את התשובה השלילית הכניס לשם את התשובה 'ברכה והצלחה'. השליח לקח את המעטפה ושלשלה לתיבת הדואר, ולאחר מכן כשהרב רצה להכניס למעטפה של השאלה בענין העסק את התשובה 'ברכה והצלחה', ראה שבטעות הכניסה למעטפת השידוך. הוא לא זכר מי שלח לו את השאלה, וכעת את הנעשה אין להשיב, ורק התפלל שלא תצא תקלה מתחת ידו.

לאחר כמה שנים באו אליו זוג עם כמה ילדים לקבל את ברכתו, וסיפרו לו, שכשעמדו לגמור את השידוך הורי החתן מאד לא רצו את השידוך מכמה טעמים, וכמעט שהשידוך התבטל, ברגע האחרון יעצו להם לשלוח את השאלה לרב, והרב השיב 'ברכה והצלחה', וכתוצאה מכך השידוך נגמר, אנחנו נישאנו בשעה טובה, ובי"ה אנחנו מאד מרוצים, והכל תודות לברכת הרב. הרב נתמלא שמחה על שלא יצאה תקלה מתחת ידו, ומאידך הסתפק האם עליו להודיע להם שאין התורה מגיעה לו, שהרי הוא באמת רצה לבטלו, והקב"ה הוא שטובב את הדברים, או שמא יכול לשתוק ואינו צריך להודיע להם על טעותו.

והגאון הרב יצחק זילברשטיין שליט"א השיב שהרב אינו צריך להודיע שאירעה לו טעות, כי זוהי סייעתא דשמיא שלו, שכיון שהוא ירא שמים ומעשיו לשם שמים הקב"ה שומר אותו שלא תארע תקלה על ידו. וידוע שלחכם ירא שמים, העונה על שאלות למעשה, יש סייעתא דשמיא מיוחדת, כמבואר בכתובות (ס, ב) [וגם אם נתנו לו סכום כסף עבור הברכה מותר לו לקחתו, כי הכל היה בזכות הסייעתא דשמיא שלו].

והוסיף עוד, "סיפר לי גיטי הגר"ח קניבסקי שליט"א, שנשלחו אליו שני מכתבים, אחד ביקש לברר על מקור של מימרא מסיימת בחז"ל, ואחד שזיווגו עם אשתו לא עלה כל כך יפה, ושאלתו אם ימשיך לחיות עם אשתו או לגרשה. והנה התחלפו לו המכתבים, ולזה ששאל בענין הגירושין שלח את המקור של המכילתא. הלה הגיע לאחר כמה ימים אל גיטי שליט"א ואמר לו, אני שלחתי מכתב בענין הגירושין, והרב שלח לי מקור במכילתא ואכן עיינתו שם, ויצא לי שלא לגרשה, ובעזרת השי"ת אשתדל להמשיך לחיות עמה.

הסתפק גיטי שליט"א אם היה צריך להודיע לו שהתכוון להשיבו לגרשה, ורק בטעות שלח לו את מקור המכילתא, או שמא כיון שמה' יצא הדבר אין צריך לומר לו הדבר. ונראה שזה סייעתא דשמיא, וראיה לכך מבבל ההפלאה שכתב תשובה ארוכה בענין הגט של קליוא להיתר, ובמקום לפזר החול לייבש, טעה ושפר דיו, וראה בכך סייעתא דשמיא, ולא שלח מכתב שני, ולאחר מכן נתברר שמה' יצא הדבר שבזכות זה נהיה אב"ד פרנקפורט. וגיטי שליט"א הסכים לכך.

וכן בשו"ת חתם סופר (אבה"ע ח"א סי' פ') האריך בתשובת היתר עגונה, ובסוף כתב שכיון שכל דברי ההיתר כבר עלו ברעיונו מהשעה הראשונה שנשאל בזה, ומהשמים עכבוהו בכתיבת התשובה יותר מעשרה שבועות, ואז התחיל לכתוב מעט, ושוב הקיפוהו טרדות רבות ונתעכבה השלמת התשובה עשרה ימים, וכן כמה פעמים, על כן בודאי יש דברים בגו ואין סייעתא דשמיא בכתיבת ההיתר, ולכן קיבל על עצמו שלא יסמכו עליו להיתר בענין זה".

"גט" על מה ולמה ?

"וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו" (כד, א)

ידועים דברי הגר"א בספר 'דברי אליהו' על מקור השם 'גט', כי אכן כתבו התוס' (גיטין ב, א), שזוהו משום שבגט יש י"ב שורות, ברם לא די בזה, שהרי מחמת כן היה ניתן לקרוא גם 'חד' או 'זה', אלא היינו משום שלא מצינו בכל התורה שאותיות ג-ט-ט' סמוכים זה לזה, ולכן חזרו דוקא בשם 'גט' שמוכיח על פירוד, וכעין זה כתב גם בקהלות יעקב (לשון חכמים, ג).

ואולם הגר"ח קניבסקי הקשה (טעמא דקרא), שגם אותיות 'גק' 'זץ' 'סץ' לא נסמכו זה לזה בתורה, והיה ניתן לקרוא לזה 'זץ'.

ותירץ, שמכל מקום 'גט' הם האותיות הראשונות שלא נסמכו. אמנם לפי מה שכתב הגר"א ניחא גם כן, שרצו לבחור שם שירמזו גם כן מנין י"ב השורות שיש בגט, ואם כן בשם 'גט' יש את שניהם, גם הוכחה על פירוד, וגם מנין י"ב, ואת זה אין בשאר השמות.

ובמלאכת שלמה (על המשניות, תחילת גיטין) פירש בשם השלטי גבורים, על פי מה שמובא בירושלמי "אבן אחת יש בכרכי הים וגטא שמה, ומגרשת כל חברותיה".

ובשערי לימוד כתב, שהאות ג' באה בין האותיות ב-ד, והאות ט' באה בין האותיות ח-י, נמצא אותיות 'גט' מפרידות וכורתות את תיבת 'ביחד'.

הגמרא, החברותא, השטייגען, הלומדע"ס, המתיקות...

יש מושגים שמזכירים לך ימים ותקופות שאתה מתרפק עליהם עד היום בערגה. היית נותן הרבה כדי לחזור לשם, להיכל ההומה בקול התורה, ולו לרגעים אחדים. מחמת אילוצים שונים עזבת את בית המדרש כדי לפרנס את משפחתך, אך בית המדרש מעולם לא עזב אותך... לך עדיין נותר שם, והגעגועים לימים ההם אינם מרפים. ואתה תמיד מביטיח לעצמך שיום אחד עוד תחזור לשם, בדיוק כמו פעם. ואולי, אולי זה יקרה ב"אלול" הזה...

כן תורה יקרו הנך מוזמן להצטרף לקבוצה מובחרת ומגובשת של אנרכים עובדים, הלומדים מדי ערב גמרא בחברותא. נסה לדמיין זאת: בית מדרש מלא וגדוש בלומדים שכולם בראש שלך, בסגנון שלך, ברמה שלך, בדיוק כמו שחיפשת. זו ההזדמנות שלך לחזור להיכן שתמיד רצית, ואם לא עכשיו אימתי?

לפרטים נוספים ורישום: ראש הכולל הרב ראובן גולן בטל 050-4122172

[ניתן להשתתף גם אם הנך יכול ללמוד רק בחלק מימי השבוע]

בואו לבנות את בית המקדש

בימים אלו עומדים אנו בעיצומה של בניית בית מקדש מעט בעיר רחובות. הבנין יהיה מגדל-אור של תורה וחסד לתושבי העיר והסביבה, ויהיו בו כוללים, בית הוראה, שיעורי תורה, ועוד פעילויות רבות ומגוונות להגדיל תורה ולהאדיר.

גם עלון זה שהנכם קוראים מדי שבת הוא מהמפעלים הקדושים הנעשים ע"י המוסדות. מבקשים אנו מקוראי העלון בארץ ובעולם כולו, ומכל מי שהגדלת קרן התורה קרובה ללב, להטות שכם ולסייע בהשלמת בנין הבית. והזוכה לבנות את בית ה', יבנה ה' את ביתו ויזכהו למילוי משאלות לבו והגשמת חלומותיו.

ניתן ליטול חלק בבנין, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. וכן אפשר להנציח שם התורם על כל הבנין. לפרטים 08-9452903, 054-2637798

- ◆ המנוח אהרון בן חיים הוד ז"ל
- ◆ מרת שרה בת שבע בת משה הוד ע"ה
- ◆ שרה בת ברניה ע"ה ע"י עדי מן

יעחק בן רחל מזרחי ז"ל ע"י בתו הגב' מרתה חלפון תח' ◆ רחל בת מרים רוקח ע"ה ע"י נכדה ר' אילן רוקח הי"ו ◆ מוזלי בת חוניה ע"ה ע"י ר' כהן יחזקאל הי"ו

שרה אירן בת יהודה ובלומה שפילמן ז"ל
נעמי בת ר'נה (רינה) ישעיה ע"ה
שושנה (כדיה) בת גוסנה ע"ה

יעקב בן פרחא ז"ל ע"י כוכבי
אילנה בת גילה ע"ה ע"י גב' ישראל תח'
שמשון בן עליזה ע"י גב' בנימין תח'

חיים בן סאלם קרוה ז"ל
זוהרה בת חסן קרוה ע"ה
שושנה בת נסרת ע"ה ע"י קרוה